

ПРОФЕСИОНАЛЕН СТРЕС И СТРАТЕГИИ ЗА СПРАВЯНЕ ПРИ УЧИТЕЛИ В УСЛОВИЯТА НА РЕФОРМА

Валери Стоянов*

Независимо от голямото количество публикации по проблемите на стреса в организациите в периода 1991—2007 г., редица автори подчертават необходимостта от интензифициране на изследванията за работния стрес и най-вече в посока за възможни интервенции за оптимизиране на стреса, а с това и подобряване на благосъстоянието на служителите, от една страна, а от друга — подобряване на ефективността и ефикасността от дейността на организациите. Разбира се, основният акцент си остава качеството на живот и субективното благополучие (Cooper, C. L., Dewe, P. J. & O'Driscoll, M. P. 2001).

Основните причини за стреса, посочвани от различните автори при изследвания в различни по характер организации, са специфични. Намират се обаче и общи фактори, които могат да се потърсят навсякъде. (Brunq, J., Viron, C., I., H. 2008).

Наличието на иманентно присъщи на организациите общи фактори, носещи високи нива на стрес и причиняващи психически и соматични проблеми на служителите, показва, че е необходимо проблемът за интервенциите в организационната структура и организацията на труда, както и взаимоотношенията между отделните йерархични нива, да стане част от системата за мениджмънт на организациите и да бъде в обсега на приоритетите на ръководителите. В такъв смисъл можем да говорим за отделен проблем, който не е просто интервенция на ниво управление на организацията, но може да се изведе като отделен проблем на мениджмънта и да бъде наречен управление на стреса.

Де Франк и Купър предлагат модел за въздействието върху стреса в организацията, който предполага три посоки на този процес. Първата от тях е въздействие върху индивидуалното поведение на служителите. Втората посока е свързана с интервенции в самата организация и уп-

* Доц. д-р Валери Стоянов — ВСУ „Черноризец Храбър“.

равленската практика, а третата — отнася се до взаимовръзката индивид—организация (DeFrank, R. S. & Cooper, C. L. 1987).

Целта на настоящото изследване е да се провери влиянието на оценките за социалната среда в училище и използваните стратегии за справяне със стреса, при различни нива на акумулиран стрес, върху депресията и ситуативната тревожност при учители.

Задачи на изследването

1. Да се разкрият оценките за социалната среда на учителите в училище, нивата им на акумулиран стрес и последиците от стреса (в конкретния случай депресия и ситуативна тревожност).

2. Да се разкрие връзката между нивата на акумулиран стрес, последиците от стреса и стратегиите за справяне със стреса.

3. Да се разкрие взаимовръзката между оценките за социалната среда, акумулирания стрес и последиците от стреса.

Хипотези на изследването

- Очакваме негативна връзка между активните стратегии за справяне със стреса, нивата на акумулиран стрес и последиците от стреса — депресия и ситуативна тревожност, както и позитивна с емоционално-фокусираните стратегии;

- Очакваме при определени стратегии за справяне със стреса да е налице взаимодействие с нивата на акумулиран стрес, при влиянието им върху последиците от стреса;

- Очакваме наличието на медиаторен ефект от акумулирания стрес на оценките за социалната среда, при влиянието им върху депресията и ситуативната тревожност.

Обект на изследване са 69 учители от гр. Варна, подбрани от четири елитни гимназии по принципа на простата случайна извадка (всеки четвърти по лотариен способ). Същите са на възраст от 25 до 58 години — 8 мъже и 61 жени.

Използвани са следните инструменти за психологично измерване:

1. Метод за оценка на социалната среда. Методът е създаден по подобие на традиционно прилаганите методи за диагностика на субективната представа за организационната среда, обозначена с понятието „психичен климат“. Съдържанието включва характеристики, присъщи на обособените три дименсии, които произтичат от подхода на психология на средата.

Към *първата дименсия* се отнасят твърдения, свързани с организационното и функционално състояние на средата в следните три скали: „*нормативна база*“, „*строгост на реда*“ и „*противоречивост*“.

Втората дименсия се отнася до отношението на конкретната среда към по-широкия социален контекст. Представена е от следни-